

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/176190,Uroczystosci-upamietniajace-ofiary-zbrodni-wawerskiej-Warszawa-27-grudnia-2022.html>
29.05.2026, 21:59

Uroczystości upamiętniające ofiary zbrodni wawerskiej - Warszawa, 27 grudnia 2022

Zbrodnia w Wawrze była jedną z pierwszych masowych egzekucji ludności cywilnej na ziemiach polskich. W odwecie za zabójstwo dwóch podoficerów 538 Batalionu Budowlanego w karczmie Antoniego Bartoszka w Wawrze, przy ul. Widocznej, dokonane przez dwóch kryminalistów, w nocy z 26 na 27 grudnia 1939 r. na rozkaz ppłk. Maxa Daume Niemcy aresztowali 120 mężczyzn - obywateli polskich, z których 114 skazano na śmierć.

27 grudnia 1939 r. rozstrzelano 106 skazanych. Egzekucję przeżyło siedmiu, a jeden zdołał uciec przed jej wykonaniem. Ciała ofiar, pierwotnie pochowane w miejscu kaźni, zostały w czerwcu 1940 r. ekshumowane – 76 z nich spoczywa na cmentarzu wojennym przy ul. Kościuszkowców, 11 Żydów pochowano na cmentarzu żydowskim, a pozostałych złożono w grobach rodzinnych.

W uroczystości w 83. rocznicę zbrodni wziął udział dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięi Narodowej Adam Siwek. Wydarzenie zainaugurowała Msza

Święta w kościele Matki Bożej Królowej Polski. Druga część obchodów odbyła się na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia. Wyjątkowymi gośćmi były rodziny pomordowanych. Po przemówieniach władz samorządowych oraz modlitwie nastąpiła ceremonia złożenia wieńców i wiązanek kwiatowych. Dyrektor Adam Siwek oddał hołd pomordowanym. Na szczególną uwagę zasługuje liczny udział młodzieży z wawerskich szkół, która pomimo dni wolnych od zajęć dydaktycznych przyszła tłumnie upamiętnić ofiary niemieckiej zbrodni.

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu - Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu – Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu – Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Uroczystości na symbolicznym Cmentarzu – Pomniku Zbrodni Wawerskiej przy ul. 27 Grudnia

Głównym punktem obchodów rocznicowych było odsłonięcie tablicy pamiątkowej, poświęconej Antoniemu Bartoszkowi, właścicielowi restauracji, w której zabito dwóch podoficerów niemieckich, co było pretekstem do dokonania zbrodni. Bartoszek został skatowany przez Niemców, a następnie powieszony przed wejściem do swojego lokalu, zaś 106 mężczyzn w odwecie rozstrzelano. Tablica, staraniem Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Warszawie, została umieszczona na dawnej karczmie Bartoszka przy ul. Widocznej 85 w Warszawie. Dyrektor BUWiM w krótkim przemówieniu przypomniał prawdziwą twarz niemieckiego okupanta, którą niestety mieszkańcy Warszawy poznali już na początku wojny w grudniową, okołoswiąteczną noc.

Polacy nie spodziewali się, jakie oblicze będzie miała wojna rozpoczęta 1 września 1939 r. Niemiecki agresor już w czasie działań wojennych dokonywał licznych zbrodni na jeńcach wojennych czy też ludności cywilnej. Tutaj w Wawrze mieliśmy do czynienia ze zbrodnią na bezbronnej ludności cywilnej. Słusznie tę zbrodnię postrzegamy jako symboliczny początek trwającej długie lata okupacyjnej nocy, podczas której niemieccy oprawcy mordowali niewinnych Polaków.

Dyrektor podziękował władzom dzielnicy Wawer oraz mieszkańcom, dzięki którym to nowe upamiętnienie, tak ważne dla lokalnej społeczności, można było odsłonić.

Reprezentant IPN wraz z burmistrzem dzielnicy Wawer odsłanili tablicę, a ksiądz proboszcz poświęcił upamiętnienie.

Na zakończenie uroczystości pod tablicą zostały złożone wieńce.

Uroczystość odsłonięcia

Uroczystość odsłonięcia

Uroczystość odsłonięcia

tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

Uroczystość odsłonięcia
tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

Uroczystość odsłonięcia
tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

Uroczystość odsłonięcia
tablicy przy ul.
Widocznej 85 w
Warszawie

Uroczystość zorganizowana została przez Radę i Zarząd Dzielnicy Wawer.

Tablicę sfinansowało Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Warszawie.

Fot. Mateusz Niegowski/BUWiM IPN